List 50. **NOVICE** Tečaj XXXI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 10. decembra 1873.

Obseg: Gospodarske skušnje. — Na vprašanje za pomoč zoper netopirje. — Gozdno postavo, kako jo natanko spolnovati, gozdne preiskave izpeljavati in napraviti gozdni kataster. (Dalje.) — Slovenci. (Dalje.) — Narodno blago. — Deželni zbori. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Gospodarske skušnje.

Jesenska kop v nogradih.

Göthe, ravnatelj sadje- in vinorejske šole poleg Maribora, priporoča v svoji izvrstni knjigi „Der Weingarten“ jesensko kop vinogradov, predno močni mraz nastopi. On pravi, da je tako obdelovanje zemljišča v vinogradu prav važno in vredno, da se povsodi vpelje; kajti tako je mogoče, da mraz grudasto površje vinograda prešine in redivne obstanke zemlje bolj razkroji. Mokrota se tako globokeje v zemljo spusti in za suho poletno vreme koreninam v globočini obrani. Važno pa je tudi to, da v jeseni obdelanih vinogradov spomladi plevél tako hitro ne preraste in se toraj lahko pozneje kopajo, kar spomladi zabrani, da trs tako hitro ne začne gnati in se tako pomladanskemu mrazu lože odtegne. Znano je namreč, da v rano prekopanih tleh trs preje žene, kakor v neprekopanih.

„Slov. Gosp.“

Čistilnica za žito.

Novomeška kmetijska podružnica si je letos omislila mašino, ki čisti žito. Ko so udje, kateri smejo podružničino orodje brezplačno rabiti, svoje žito očistili, prepustil je odbor to mašino tudi drugim kmetom v porabo, za plačo 10 krajc. od mernika. Ker je letos vse žito zeló smetno, so bili kmetje zeló zadovoljni s to novo mašino. Nekatere kmečke občine bodo si, kakor slišimo, vprihodnje tudi take mašine omislile. *)

Ali molznim kravam bolje tekne surovi ali kuhani krompir?

Profesor Heiden skušal je dalje časa obojni krompir (surovi in kuhani) in zvedel je po teh skušnjah to-le: 1) Vsak dan se je dajalo po 25 funtov krompirja vsaki kravi, al ni se pokazal noben poseben razloček o tem, da bi se bilo mleka več namolzlo od kuhanega ali surovega krompirja. 2) Tudi mleko ni bilo mastneje od kuhanega, a ne bolj vodeno od surovega krompirja. 3) In tudi na mesu ni bil noben poseben razloček zapaziti. — Po takem je pravde konec, ali je kuhani krompir bolji memo surovega.

*) Kakor slišimo, je g. Skalè naročil več čistilnih malnov ali vejenic, ki so neki na Štajarskem že zeló navadne in niso predrage. Vred.

Korist setve zimskega lanú.

Dobiček setve zimskega lanú („turka“) je spričal naš umni posestnik Janez Kokalj v Vineh, fare Št. Helenske pri Dolskem. On je vsejal en mernik tega lanú in je pridelal 12 mernikov semena, 3 cente omikanega prediva; ostalo mu je še 40 funtov prediva v kodeljah. Vsa vrednost znaša 97 do 100 gold. Pač lep pridelek zlasti v letošnjem letu, ko nam je vse drugo le pičlo ali celó slabo letino prineslo. J. V.

Na vprašanje

za pomoč zoper netopirje.

„Lansko zimo so nam topirji (pirhpogačice) pri šušenji svinine mnogo kvara naredili. Nekaterim so vse klobase zjedli, marsikako gnat popolnoma obrali, tudi špeh jim je dobro dišal. Letos so se pa že sopet prikazali, in bojimo se, da ne bi nam enako škodo delali. — Drage „Novice“! ako je vam kak pripomoček zoper to nesnago znan, naznanite ga nam. Hvaležni vam bomo.“

Odgovor vredništva. Najpred se morajo „Novice“ za netopirje ali pirhpogačice potegniti, ker so v obče koristna žival, ki nam potrebijo mnogo škodljivih žuželk (insektov), ki so jim poglavitni živež. Zato naravoslovci trdijo, da, kakor je krt koristen pod zemljo, enako koristen je netopir nad zemljo. Oba pa imata svoje sovražnike: uni zato, da včasih po senožetih pred košnjo velike krtíne navalí, ki gladko košnjo ovirajo, — ta pa, da se rad zakadí v dimnike in dimnice, kjer se mesó ali špeh suší, in mu zato tudi „špehov netopir“ (Speckfledermaus) pravijo. Škoda, ki jo krt naredí, ni pa v nobeni primeri z dobičkom, ki ga na travnikih in vrtih donaša, da podzemeljski škodljivi mrčes pokončuje, pa se nikoli rastlinskih korenin ne dotakne, — škoda pa, ki jo v dimnikih in dimnicah res včasih delajo netopirji, se lahko odvrne po dvojni poti; ena pot je ta, da se dimnica pripravno zapre in netopirjem vhod zabrani, druga pot pa je ta, da se meso, ki se dene sušiti, popred ovije s pivnim ali tiskarskim papirjem (Fliess- oder Druckpapier); ta ovitek daje suhemu mesu še posebno dober okus in lepo rdečo barvo, in je v navadi povsod, kjer sušijo mesó okusno. — Ako morebiti želite bolj natančen popis, kako naj se dimnica zapre, da se obvaruje nevabljenih gostov netopirjev, naznanite to „Novicam“, rade Vam postrežejo.

Gozdno postavo,

kako jo natanko spolnovati, gozdne preiskave izpeljavati in napraviti gozdni kataster.

Ukaz ministerstva za poljedelstvo dogovorno z ministerstvom notranjih zadev od 3. julija 1873,

veljaven za vse kraljevine in dežele, zastopane v drž. zboru.

IV. Gozdne preiskave.

(Dalje.)

§. 17. Kakor je bilo omenjeno že v §. 14, imajo se rabiti za gozdne preiskave pred vsemi druzimi pri političnih gosposkah postavljeni tehniki, po potrebi pa, in vzlasti v ta namen, da se preiskovanje hitreje dokončá, tudi drugi tehniki, če tudi niso s politično gosposko v nobeni službeni zavezi, ako so opravili z ministerialnim ukazom od 16. januarija 1850, drž. zak. štev. 63 predpisano državno preskušnjo za gozdne gospodarje in se namesti prisege zavežejo, da bodo vestno ravnali pri izvrševanji opravil, katera so se jim zaupala.

Če se ima zato, ker se rabijo poslednji, posebna plača zahtevati, nasvetovati je ministerstvu za poljedelstvo, naj jo dovoli.

Pri gozdih, kateri so pod javnim oskrbstvom, sme se pri njih postavljeno gozdno gospodarsko osebje po dogovoru z dotično oskrbstveno gosposko rabiti za gozdno preiskovanje.

Podatke gozdnega preiskavanja, katero je opravil gozdni tehnik, ki ni v nobeni službeni zavezi s politično gosposko, mora vendar dotični gozdni tehnik, vsaj po vrhi o tem oziru pregledati, ali se je pri tem ravnalo v vseh ozirih po danem poduku.

Če se najdejo katere pomanjkljivosti, naj se, če je mogoče, popravijo, da ne bo treba po gozdu zopet hoditi.

§. 18. Če se pri preiskavi najdejo bistveni pogreški v gospodarstvu posamesnih gozdov, kateri zahtevajo po določbah gozdne postave in vzlasti po merilih §§. 3. do 13. tega ukaza, posebnih naredeb, tedaj ima gozdni tehnik za primerno pomoč precej poskrbeti in to naznaniti politični okrajni gosposki, oziroma, če je potreba gosposkine pmoči, ima primerne nasvete dati.

Če imajo vsi gozdi v okraji ali velik njih del iste napake, o kterih se tedaj dozdeva, da iz splošnih vzrokov izvirajo, ali če gré za vpeljavo bistvenih zboljšanj ali naprav za veči gozdni obsežek, ali za več posestnikov, ima gozdni tehnik pozvedati omenjene vzroke in sredstva, da se napake odpravijo, oziroma, da se vpeljejo zboljšave in naprave.

Dogovarjati se ima v ta namen z občinskimi prvostojniki, gozdnimi vlastniki in njihovimi gozdnimi osobami, če je treba, tudi z udi deželnih kmetiških družeb ali z gospodarskimi tehniki, in nasvetovati politični gosposki potrebne naredbe, ali pa po okolnosti sprožiti, naj se pri njej snidejo omenjeni organi in vdeležniki, da se najpoprej posvetujejo in sklenejo, kar je potreba.

Enako je tudi ravnati, če gre za kraje, ki so gôli, ako bi zeló koristilo zemljiščini kulturi, da se pogozdijo, in se z ozirom na krajne razmere, na že obstoječa ali obetajoča sredstva, vzlasti tudi z ozirom na vlastninske razmere za gozdno gospodarstvo odločiti se imajočih zemljišč, lahko s pridom pogozdijo.

§. 19. Da se po vspešni delavnosti gozdnih tehnikov in po zadevajočem vplivu političnih gosposk doseže zaželeni pregled o vseh važnejših gozdnih stvaréh posamesnih gozdov, in pri tem doseže tudi zanesljiva podloga za natančno in vspešno ravnanje z gozdi, ima gozdni tehnik pri gozdnem preiskanji dobljene podatke zaznamovati v pregled po priloženem obrazcu; pri tem se je držati pravila, da se ima za gozde vsake krajne občine napraviti poseben pregled.

Pri zapisovanju podatkov v zadevajoče predale je posebno skrbno in natanko ravnati, in vzlasti se ima v predal 2 gozdni stan prav kratko in jedernato popisati z navajo bistvenih stvarí.

Pri vpisavanji v zadevajoče predale se opominja še to-le:

1. Pri popisih se imajo tisti gozdni podatki (§. 14), kateri se nahajajo pri vseh gozdih zadevajočega občinskega okroga, da se ponavljanju v okom pride, pri posamesnih objektih opuščati, kolikor mogoče strniti in pred drugo opisavo posamesnih objektov postaviti.

2. Če je za kateri okraj ali okrajni oddelek že storjen gozdni popis, ki se vjema z bistvenimi pogoji tega predpisa, tedaj se ima on porabiti za omenjeno vpisavanje.

3. Nepretrgani ali v bližnji zvezi ležeči gozdi posamesnih malih posestnikov smejo se v predalu „popis“ v grupah, kakor en sam gozd skupno obravnavati, če v gozdnem oziru in vzlasti gledé momentov, na katere se je po gozdni postavi ozirati, niso posebno različni.

Če je povedba posamesnih parcelnih številk in njihovih vlastnikov posebno težavna, tedaj zadostuje splošna zaznamba vrste vlastnikov in njihovega bivališča (na pr. kmetovski gozdi).

4. Če se vpisi izvrševajočega pregleda zemljiščino dačnega katastra še ne morejo rabiti, tedaj se sme pri tacih posestvih, pri katerih so prenaredbe gozdnega zemljišča v drugo gospodarstvo vzročile bistvene in v sedaj veljavnem dačnem katastru nevpisane premembe, posamesno vpisovanje zaznamk sedanjega dačnega katastra opustiti.

Sicer se ima v tem primerljeju pregled tako sestaviti, da se morejo v svojem času zaznamki pregledanega katastra va nj vpisati.

Zaznamki starega dačnega katastra se imajo vendar vpisati tedaj, če se kultura ni premenila, potem pri tistih objektih, ki so važni gledé gozdne postave, kakor: pri spodrejah, branivnih ali v prepoved detih gozdih itd. s porabo zaznamkov sedanjega dačnega katastra, ali pri tacih objektih, pri katerih je veliko na tem ležeče, da se pojasnijo po gozdnem katastru gledé posestvenih in drugih pravnih razmer, kakor pri občinskih in družabnih gozdih.

5. Če se je gozd v §. 16. omenjenem primerljeju le nepopolnoma preiskal, tako, da nabrane pozvedbe ne zadostujejo, da se pregled popolnoma izpolni, tedaj je pripuščeno previdnosti gozdnega tehnika, kako se imajo te pozvedbe v pregled zapisati, ali samo o nekaterih gozdnih objektih in z dopolnitvijo samo nekaterih predelov, ali pa se imajo te pozvedbe zapisati v kak drug zaznamek, da se še le pozneje pregled dopolni.

Skrbeti je vendar, da pregled ne ostane predolgo nepopolen, ampak da se vsaj gledé važnejih gozdnih objektov kolikor mogoče hitro in natanko dopolni in sklene.

6. Če zapopada gozd več parcel v sebi, navesti je sicer v pregledu, predel: 3, 4 vse parcelne številke posebe, če po odstavku 4 vpis parcel popolnoma ne odpade, temu nasproti je v drugih predelih, ki obsegajo velikost, zapisati samo skupna mera parcel.

Predele, za katere ni natančne mere, ali drugih pozvedeb, dopolniti je po aproksimativnem prevdarku, opiraje se na tiste pozvedbe, katere se morajo dobiti v tej zadevi po poizvedbah na mestu, zaznamkih, če so taki in po sodbi s pregledom.

Če kak vpis ni gotov, mora se to v zadevajočem predelu izrečno pristaviti.

Če so v katerem predelu, kakor 8, 9, 10, 11 me-

šane razmere, imajo se površja po aproksimativni primeri mešani razmeri v posamesne razrede razdeliti.

Če se podadé nasveti gledé gozdne postave, o katerih gozdnemu tehniku razsodba še ni znana, zapisati jih je v zadnji predel.

Predeli s številkami se imajo s poštetjem skleniti in se bo pozneji prirastek ali odpadek v vsakem primerljeju posebe pri skupnem številu popravil, ali pa pri zadevajoči parceli zapisal.

Številke predala 11 in 12 (pašne planjave z nepomenljivim lesom ali nerodovitne) ne smejo se vračuniti v številke predelov za gozde. (Dal. prih.)

Národne stvari.

Slovenci.

Po potnih spominkih spisal prof. Makušev.

(Dalje.)

Mnenje o revščini in nerazvitosti slovenskega jezika ni gospodovalo le ob konci prejšnjega stoletja, ampak še v našem veku. Proti taki misli je prvi vstal Valentin Vodnik (1775—1819), dokazovaje, da se slovenski jezik le zato kaže reven, ker se v nemar pušča. Začel se je Vodnik učiti govora prostega ljudstva in čitati staroslovenske knjige, ter se je trudil na tej podlagi osnovati slovstveni jezik, oziraje se v sili na sorodna narečja, posebno Rusko, katero se mu je zdelo najbliže slovenskemu. „Rusi — pravi Vodnik — so ohranili mnogo besedí, ki so se pri nas pozabile.“ Po tej poti si je prizadeval Vodnik očistiti ga grmanizmov in dvigniti iz slabega stanja, v katerem se je nahajal. S tem namenom je začel izdajati „Ljubljanske Novice“ (1797—1800). Po njih je on med drugim seznanil svoje rojake z zgodovino, nravi in običaji in z jezikom drugih slovanskih plemen; kazal je tudi na razpor med Slovani, kot glavni vzrok njihovih nesreč. Zanimivo je, kar Vodnik piše o nas Rusih: „Glejte novo prikazen za nas Krajnce! Rusi, naši stari bratje, so prišli k nam, a ne ropat, temuč branit nas pred sovražniki (Francozi). Pred 18 dnevi so prišli v naše kraje prvi Slovenci: oni so iz Ruskega in drugih slovenskih rodov. Glejte vzrok, zakaj mi lahko razumemo Ruski jezik: oni so Slovenci in koren, od katerega so se rodili naši prededi. Naši očetje so živeli daleč na Donavi, od kodar so prišli sem; in ker je rod najbolj na kraju prišel do Italijanskih mej in se todi naselil, je zval tudi zemljo Krajno. Sedaj vidimo z lastnimi očmí, kake mogočne in velike brate imamo na svetu — brate, ki so ohranili čist naš slovenski jezik. Bližati se jim je treba, ako hočemo očistiti naš jezik in od njih se učiti braniti domovino od sovražnikov („Novice“ leta 1799. št. 26).“

Tako je podučeval Vodnik svoje rojake ob koncu prošlega veka o njih sorodnosti z drugimi slovanskimi plemeni. Ravno tako jasno se prikazuje ta misel tudi v nekaterih njegovih pesnih, posebno pa v odi: „Ilirija zveličana“, napisani po izgnanih Francozih iz Ljubljane, ravno tistih Francozih, katere je on 4 leta pred tem pozdravil z odo: „Ilirija oživljena“, kjer je prerokoval, da bo Ilirija, oživljena po duhu Napoleonovem, prerojena in obnovljena, prstan Evropi. A Ilirsko kraljestvo ni dolgo obstalo. Nemci so ga kmalu (1812) razdrobili na osem kosov in iz šol izgnali narodni jezik, vpeljan po Francozih. Nastalo je težko gospodstvo nemščine, katero je pesnik jako dobro naslikal v pesmi: „Nemški in Kranjski konj“: „Nemški konj pravi namreč slovenskemu: Brate, kaj medliš na poti? Ti li noga ali glava neče? Ali se ti ne ljubi jesti? — Mene imajo v dobri reji, mi dajo trikrat ovsa, igrajo mi čiste noge, nosim vrat po labodje“. — Kranjska kljusa odgovori milo: „Tudi jaz bi bil lahko tak, a mene bijejo po glavi, mi ne dajo jesti in stati v mlaki moram.“

Nemščina tako imela je slovstvo v oblasti, da celó bolj zmožni (darovitejši) pesnik Prešern (+ 1849) je pisal po nemško ali pa svoje izvrstne slovenske pesni prevodil v nemški jezik. Tiskale so se slovensko v „Kranjski čbelici“, v kateri se je trudil Kastelic zediniti vse pesniške moči na Kranjskem. Slovenci v drugih deželah se niso vdeleževali tega izdajanja, in tako je vsled političnega separatizma v slovenski literaturi vladal kratkovidni provincijalizem.

Prvikrat, kakor sem že omenil, so se vse slovstvene moči Slovencev združile v „Novicah“, ki so leta 1843. izhajati začele pod Bleiweisovim vredništvom. Prvih deset let so imele naslov „kmetijske in rokodelske Novice“ in namen, izobraževati prosti narod, seznaniti ga s potrebnimi vedami in ustanoviti literarni jezik. Do 1844. l. je bil pri Slovencih v rabi pravopis, ki ga je iznajdel Bohorič v koncu XVI. veka. Pomanjkljivosti tega pravopisa so se že davno čutile; spremembe Dajnkove in Metelkove (1824) so bile pa tako nepripravne, da je vsak raji ostal pri stari „bohoričici“, nego da bi mešal latinico s cirilico, katero so z novimi znaki dopolnovali. Boj o alfabetu in pravopisu je Bleiweis lahko rešil. Bohoričico popusti in se poprime že utrjenega pravopisa, katerega si je bil Gaj izposodil od Čehov in vvel v Hrvaško literaturo. S tem pravopisom je Bleiweis jel tiskati 1844. leta „Novice“ in od takrat je prišel pri Slovencih v splošno rabo.

Veliko bolj trudno pa je bilo očistiti slovenski jezik germanizmov, kateri so ga strašno kazili, in ustanoviti nepremenljiva pravila za vsem Slovencem občni literarni jezik; a tudi to je Bleiweis dosegel z upornim trudom in po čisto praktični poti. Koliko je on dosegel v tem težkem delu, tega se lahko vsak prepriča, kdor primeri „Novice“ Vodnikove z „Novicami“ dr. Bleiweisovimi, ali če se pozor obrne na primer na „Kranjsko špraho“, katero so nemškutarji v Ljubljani govorili še pred desetimi leti; pri Bleiweisu se ne dobijo nemške besede; on ne piše v tujem duhu. Toraj ni čuda, da so nemškutarji rekli, da on hrvatuje. Malo je tega, kar so trdili, da so izrazi „Slovenec“, „slovenski jezik“ od Bleiweisa in malega njegovega kroga izmišljeni, in da teh izrazov do 1848. leta še bilo ni, kakor jih še do sedaj ni med narodom, ki zove svoj jezik „kranjski“.

Bleiweisu ni bilo težko zagovarjati se pri takem očitanju; dokazal je svojim nevednim nasprotnikom, da niso le pisatelji našega in prošlega veka (Linhart, Dobrovski, Kopitar, Šafařik in dr.) njegove rojake imenovali Slovence in njih jezik slovenski, temuč da se ti izrazi nahajajo tudi že v najstarejših slovenskih tiskanih knjigah v polovici 16. stoletja.

Da je Bleiweis pisal v čisto slovenskem jeziku brez vsake primesi hrvaščine, to se najlože s tem dokaže, da prosti narod tako rad čita njegove „Novice“, in da si je pridobil ž njimi tako popularnost, kakor je nihče njegovih rojakov še ni imel in je nima. Bleiweis je postal glava narodu: Slovenec ga sluša kakor svojega očeta in prihití k njemu za sovet v svojih zadevah. Pravijo, da so vabili kmetje Bleiweisa včasih pogledat na njih gospodarstvo, ki so ga vravnali po pravilih razloženih v „Novicah“ in v druzih knjigah, ki jih je izdal za narod.

Razun „Novic“ je Bleiweis dajal (od 1852. do 1856. leta) Slovenski „Koledar“ na svitlo, iz katerega so se boljši sestavki, in med njimi nekaj životopisov

slovenskih pisateljev, pretiskali v posebni zbirki „Zlati klasi“ imenovani. On je tudi sestavil „Slovensko berilo“ za gimnazijo; v preteklem letu je Kranjsko kmetijsko društvo izdalo njegovo učeno knjigo: „nauk o umni živinoreji“.

A z izdajanjem časopisa, koledarja, pratik, narodnih učbenih in učenih knjig (o gospodarstvu in zdravilstvu: on je doktor medicine in profesor živinozdravstva) se še ni omejila Bleiweisova delavnost; vdeleževal se je še vsega, kar je zadevalo blagor njegove domovine: ustanovitev učenih in patriotičnih društev, poprave starih šol in naprave novih (živinozdravniška učilnica se je osnovala v 1850. letu po njegovi misli), razširjatev periodičnih izdajanj itd. Slednjič 1861. leta so ga izvolili za branitelja narodnih pravic in interesov v kranjski deželni zbor.

Ko so 1860. leta Slovenci, kakor drugi zapadni Slovani, zaupali obljubam Avstrije, in goreče jeli braniti svojo narodnost, je Bleiweis prvi začel kazati v svojih „Novicah“ na veliko potrebo posebnega političnega lista za Slovence, a od vlade ni bilo mogoče dobiti potrebnega zagotovila; takrat je naredil Bleiweis „Novice“ za narodni organ, ter v njih ni samo tiskal obravnave deželnega zbora in govore narodnih poslancev, ampak tudi sestavke o pretresu važnih vprašanj za Slovence. V njegovem vvodnem članku v prvi številki „Novic“ za 1861. leto se bere lahko program narodne stranke v deželnem zboru: „V letu 1848. je zasijala prva zarija ustavne svobode. Slovenci so se zdramili in obveljava zatrtega maternega jezika je bila prva njih potreba. Kaj se je v teh zadregah počenjalo, ne bomo dalje popisovali, vsaj je to dobro znano. Čeravno so vsa ministerstva od tistega časa proglaševala ravnopravnost vseh narodov, je ravnopravnost slovenske narodnosti vendar ostala le — pium desiderium. Ne bomo popisovali, kolikrat je zadonel glas ravnopravnosti; mislili smo, sedaj in sedaj dosežemo, kar pred Bogom in svetom vsakemu narodu gré, a birokratizem nam je podrl naše pravično upanje, kajti „Berichti“ so bili vselej taki, da slovenski jezik ni ugoden za kancelije, čeravno se še nikdar nikjer ni primerilo, da bi naši ljudje ne bili gospodov v kancelijah razumeli, kar so jim z domačo besedo dopovedovali. Če je pa jezik za besedo ugoden, kako, da bi za pismo ne bil? To je zastavica, katero ugibati nam zdrava pamet brani. V šole so nam dali nekoliko slovenskega jezika, a koliko? Ne jeden nauk se ne razlaga v njem, v realkah in gimnazijah se pa skozi 8 dolgih let z „berili“ vred slovenska gramatika gode v nemškem jeziku! Ni tedaj čuda, da mi Slovenci gledamo na cesarski ukaz od 8. avgusta 1859. leta kakor sv. trije kralji na zvezdo, a zmiraj — zastonj. Kdaj neki in kako neki nas bo zvezda mila pripeljala do jaslic tistega zakona, ki ne dela razločka med narodom in narodom, temuč kateremu so vsi narodi enaki, ker vsi narodi nosijo ravno tista bremena davkov in druzih dolžnosti. Cesarski diplom od 20. avgusta nam je zagotovil novo dôbo. Stopil je mož iz ministerstva (Bach), kateri nam je skrčiti hotel cesarjevo pismo tako na malo, da se je ves svet čudil, ko je začel izdajati postavo za deželne zbore. Namesto da bi bil pot ogladil vsem po enakih pravicah, je delil v njih sedeže po privilegijah, ne pa po ravnopravnosti. Kakošni bili bi državni zbori po njegovem stroju, vsak lahko sam razume. Hvala Bogu, da človek, ki ni bil nobenemu po volji, je mesto svoje prepustil možu, čigar volja je, kakor njegovo pred Božičem razglašeno pismo pravi, tudi nemško-slovanskim Avstrijancem dodeliti tiste pravice, ki so podeljene Madjarom in ž njimi združenim deželam. Svobodno gibanje županij, deželni in državni zbor je tista važna trojica, ki nam obeta bolje, nove čase“.

Ko so protivniki Bleiweisa in njegove prijatelje jeli dolžiti, da želé izgnati nemški jezik iz slovenskih šol in iz slovenske dežele, da nameravajo odtrgati se od Avstrije in osnovati samostojno jugoslovansko kraljestvo, jim je odgovoril Bleiweis v 45. listu „Novic“ s člankom: „Naš program.“ On jim odkritosrčno govorí, da se narodna stranka borí le za narodnost in za politične pravice svojega naroda, da ona hrepení po vpeljavi slovenskega jezika v šole in pisarnice in trdi, kako potrebno je več obširne in resne avtonomije; a da ona ne misli na izgnanje nemškega jezika in slovenske dežele in na ločitev od Avstrije, katero ravno nasproti želí videti „edino in mogočno“ na ustavni podlagi. Na dalje objasnuje, da narodna stranka zahteva, naj se v ljudskih šolah ućé vsi nauki po slovenski, v srednjih in viših naj bi bil pa slovenski jezik enako deležen ravnopravnosti, kakor nemški; po tej pravici naj bi bil tudi vpeljan v pisarnicah, to je, da bi se v razpravah s Slovenci rabil jezik narodni.

Tega so tudi v resnici želeli in hrepeneli Slovenci, kar se lahko razvidi iz predlogov, katere so izrekli slovenski poslanci v Ljubljani in na Dunaji; iz peticije poslane Šmerlingu in iz obilnih sostavkov tiskanih po „Novicah“. (Dal. prih.)

Národno blago.

Pregovori in reki Notranjski.

Zapisal J. Potěpan Škrljev.

(Dalje.)

Imaš jezik, ko krava rep.
Si dober, ko česenj brez kruha.
V jajcu išče dlake.
Hlače se po životu merijo.
Zmiraj od tega govorí, ko cigan od belega kruha.
Sila kola lomi, potreba jih pa nareja.
Po sebi brače meri.
Kdor je hiter pri jelu, je tudi hiter pri delu.
Krpa grad drži.
Boga s kruhom po glavi bíje.
Gorjé hiši, v katero ljudjé nočejo.
Žena drží hiši tri vogle, in še četrtega možu pomaga.
Ponva se kotlu špôta.
Luč in tema se ne morete zediniti.
Šiba novo mašo poje.
Več oči več vidi.
Dva več vesta, ko en sam.
Velika rana težko se zaceli.
Tako jo je povedal, da nima ne repa ne glave.
„Šenk“ je umrl, „zastonj“ ga je pokopal.
Se drží ko lipov bog.
Je zvit kakor kozji rog.
Kdor ne vboga, ga tepe nadloga.
Kdor veter seje, bo žel vihar.
V lesko barko cveče zabija.
Kar je krsta, na vse pride vrsta.
Kdor se učí, ta zná.
Ni ne krop ne voda.
Zavolj enega vesla brod ne ostane.
Kedar ti meni luč, jaz tebi ključ.
Blago ni sirota.
Kakor se posojuje, tako se vračuje.

(Dalje prihodnjič.)

Slovensko slovstvo.

* *XI. leto Jezičnika ali Metelko v slovenskem slovstvu*, spisal J. Marn, prišlo je, kakor prejšnji tečaji, v posebni knjižici ravnokar na svitlo, katera je na prodaj pri knjigarji Gerberju v Ljubljani, kjer se tudi še nekaj zvezkov zadnjih 3 let o Metelku skupaj dobí po 1 gold.

Prof. Marn, ki je po „Danici" leta 1871—1873 iz slovaškega narečja poslovenil knjigo „Vitazstvo svateho križa, spisal J. Munkaj", je po „Učit. Tovaršu" v ravno teh 3 tečajih sestavil slovstveno delovanje Metelkovo, za katero so mu iz srca hvaležni vsi rodoljubi, ki znajo ceniti neprecenljive zasluge Metelkove za slovstvo slovensko. V Marnovih spisih stojí neumrli Metelko pred nami prav tako kakor je bil in kakor je delal, in to, kar je delal, ne beremo v suhoparnih člankih, ampak v zanimivih spisih, ki jih spisati more le mož, kakor je učeni prof. Marn, ki ima popolno znanstvo v slovstvu slovenskem, in kar je ž njim v dotiki, in kateremu očesa ne slepí strastna strankarija. — Ko pa hvalo dajemo pisatelju Metelkovega delovanja, ne moremo si kaj, da ne bi izrekali hvale tudi „Učit. Tovaršu", ki nam je kot izvirnike prinesel že 11 tečajev „Jezičnika". Mislimo, da ne bi trebalo našim rodoljubom posebno priporočati, naj krepko podpirajo take časnike, ki namesti praznih plev svojim bralcem donašajo jedernato tvarino.

Deželni zbori.

Deželni zbor Tirolski.

V 3. seji je vlada zboru v obravnavo predložila 3 šolske predloge, katere so že večidel vpeljane drugod, na Tirolskem pa še ne, namreč postava o šolskem nadzorstvu, postava o napravi, vzdržavanji in obiskovanji ljudskih šol, in postava o uravnavi pravnih razmer učiteljev. — Huda borba je bila o prošnji dveh kaplanov deželne fare za draginsko doklado, o kateri poslanec Greuter predlaga, naj se vsacemu dovoli 100 gold. na leto; liberalci pobijajo ta predlog, češ, naj bi se bila prošnjika oglasila za državno subvencijo, ki jo je ministerstvo ponujalo; pravični predlog Greuterjev vendar obveljá.

Tržaški deželni zbor.

V 2. sejo je deželni odbor prinesel 7 predlogov, izmed katerih naj omenimo sledeče: zahteva naj se pravoznanska fakulteta z Italijanskim učnim jezikom; požene naj se za samostojno železnico iz Koroškega čez Loko v Trst; poseben odsek naj študira zgodovinske pravice Tržaškega mesta.

Deželni zbor Gališki.

5. dne t. m. je knez Czartoryski s 14 družniki dežel. zboru izročil oporeko zoper direktne volitve.

V Brnskem deželnem zboru

se je deželni glavar nekega pisma, ki mu ga je izročil dr. Pražak z 26 slovanskih poslancev, in ki razlaga, zakaj da so vstopili v zbor, tako vstrašil, da si ne upa dovoliti, da se pismo v zboru bere! Kako se končá ta stvar, ni še gotovo.

Deželni zbor Goriški.

Sporočilu o razpravah deželnega zbora Goriškega (v štev. 49. „Novic") naj dodamo gledé 2. in 3. seje (26. in 27. novembra) še te le reči: V 2. seji je podal Del Torre to-le interpelacijo: „Kaj je storila ali misli storiti vlada, da pride v okom prelomljenjem postave od 24. maja 1869. leta po javnih organih, ki sedé v deželni in okrajnih cenilnih komisijah, in, če misli ona prevzeti odgovornost za svoje organe. — V 3. seji se je obravnaval kot nujen nasvet dr. Pajer-jev, naj bi poslal deželni zbor ministerstvu finance peticijo za odpuščenje davkov v tistih krajih, kateri zarad slabe letine največ trpé, in pa prošnjo za denarno pomoč kmetom in rokodelcem. (Deželni glavar grof Coronini ima nesti peticijo v Beč.)

— 4. seja je bila 3. decembra popoldne. Najvažniši zadevi ste bili 2 šolski reči. Prebral se je dolg minist. razpis, s katerim se rešuje lanska prošnja deželnega zbora zarad narodnih kot učnih jezikov v tukajšnjih srednjih šolah. Ministerstvo nam prodaja škorpijona za jajce. Bolj strogo, nego kedaj popred, se povdarja potrebnost nemškega jezika, češ, da so tù 3 (!!) narodnosti in da — ko bi se hotelo vstreči vsem trem, moralo bi se napraviti troje narodnih učilišč!! (V naši deželi, prav za prav v mestu Gorici, štejemo samo 1% Nemcev, in še teh večidel tujih. In tem na ljubo morajo biti vse srednje šole nemške in v te morajo hoditi tudi italijanski in slovenski otroci!! Recite raji: „Wer die Macht hat, der hat das Recht"; pa prizanesite nam sè svojimi razlogi). V razpisu se navajajo sicer tudi politiški in znanstveni razlogi. Naš zbor se je v tej reči vrlo obnesel. Edinoglasno je sklenil, ustaviti se temu razpisu. Dotično očitanje ima sestaviti poslanec Dottori. — Druga stvar te baže je nasvèt deželnega odbora zastran prenaredbe nekaterih paragrafov novih deželnih šolskih postav. Sestavljen je novi načrt postave na podlagi mnogih prošinj in pritožeb došlih s Krasa in laškega okraja in pa na podlagi poizvedeb dež. odbora. Prenaredbe se sučejo sploh krog finančnih zadev, zidanja in vzdržavanja šol, učiteljskih plač i. dr. t. r. — Ta nasvèt bo prevdarjal ves zbor, kot odsek. (To se letos večkrat ponavlja, da se celi zbor za odsek konstituira.) — Deželni odbor je podal tudi načrt postave zastran odrajtovanja primernih odstotkov od dedšin za penzijko učiteljsko denarnico. — Rešili so se proračuni nekaterih zalogov.

V 5. seji, 5. t. m. (dopoldne) je bil zanimiv nasvèt poslanca Dolijaka, mereč na to, da bi 4 deželni odborniki brezplačno službo opravljali in bili le bolj votanti; delala in poročevala pa naj 2 plačana tajnika. Ta ideja je že stara in se je že pred leti na to mislilo; ali se ta pot vresniči, pokaže se v kratkem. (Nekateri Lahi so menda za to.) — Prihodnja seja bo v sredo, 10. dne t. m. — V 4. in 5. seji je predsedoval dr. Pajer; grof Coronini je bil kot poslanec za cesarjev jubilej na Dunaji.

Deželni zbor Koroški.

Pomina vreden je novi dokaz iz Celovškega deželnega zbora, kako nemčurji ravnopravnost časté. V prvi seji je ponovil pri razgovoru o tiskanji stenografičnih zapisnikov séj gosp. poslanec Einspieler svoj že četrtikrat stavljeni predlog, da bi se slovenskim in mešanim občinam vsaj zapisnik meritoričnih zbornih sklepov „ex offo" pošiljal. Gosp. Einspieler je rekel, da mu je osoda njegovega predloga že naprej znana, vendar je zagotovil, da pozná pravice in želje svojih volilcev in da se mu zdi sveta dolžnost, braniti pravice svojih volilcev in sporočati njihove želje. — Vendar popustí pot, katero je dozdaj vselej brez vspeha hodil, in nastopi pot zahtevanja. Svojo tirjatev je vpiral najprej na znani § 19. tem. državnih postav, čegar besede so gotovo vsakemu znane. Potem je naslanjal svojo tirjatev na število Koroških Slo-

vencev. Po zadnji štetvi leta 1869 šteje Koroško 336.000 prebivalcev, med njimi 118.000 Slovencev. Dobre tretjine prebivalstva bi deželni zbor ne mogel in ne smel prezirati. — Slednjič je opiral svojo tirjatev na podlago davkov, katere plačujejo Slovenci na Koroškem. Neposrednjega davka plačuje Koroško nad 1 milijon in 120.000 gold., izmed katerih pride na Slovence 401.000 gld., toraj čez tretjino. Če se prištevajo neposredni davki, 78% deželne in velike občinske priklade, pride Slovencem gotovo čez 2 milijona gold. davka plačati. Zdaj pa na to še krvavi davek! Pri vsaki vojaški nabiralni komisiji se lahko izvé, da Slovenci, ki so skoro vsi sposobni za vojaščino, dosti več od dobre tretjine potrebnih novincev dajo. Za take krvave in denarne žrtve je Slovencem gotovo pravica zahtevati, da se tudi na njihov jezik ozir jemlje. Govornik tudi opomni, da se toliko govorí o „razvoji ustave". Naj se pa vendar rajši enkrat začne po temeljnih državnih postavah ravnati. — Dalje sta izreka „omika ljudstva" in „prid ljudstva" vsakemu liberalcu na jeziku. Vsak pameten človek pa mora previdéti, da je prava omika ljudstva in na to vtemeljen prid ljudstva mogoč le na podlagi maternega jezika. Nemcem se je dalo leta 1872. celih 74 tiskanih pôl; naj bi se dali tretjini Slovencev vsaj najmanj 1—2 tiskani pôli, kolikor bi bilo treba za zapisnik meritoričnih sklepov deželnega zbora. — Ta gotovo zmerni in postavno opravičeni predlog še toliko podpore ni dobil, da bi bil prišel do posvetovanja!! Podpirajoči ga vstali so le Einspieler, knezoškof, Pongrac in Jäger. Potem je bil enak prizor, kakor v državni zbornici po izvrstnem govoru poslanca Hermana; — nastala je veselost in smeh!

Deželni zbor Kranjski.

V 3. seji dné 6. decembra je najprej obljubo storil novo izvoljeni Idrijski poslanec Anton vitez Gariboldi. — Potem je deželni glavar poročal, da je presvitli cesar preprijazno sprejel adresno deputacijo vsled 25letnega vladanja in dovolil, da iz tega vzroka osnovana ustanova se imenovati sme cesar Franc Jožefovo ustanovo za obrtnijske šole na Kranjskem; na poziv deželnega glavarja ves zbor zakliče Njegovemu Veličanstvu trikrat slava! — C. kr. deželni predsednik pa dá prebrati cesarjevo pismo dne 3. decembra do ministerskega predsednika vsled 25letnega vladanja v nemškem in slovenskem jeziku; deželni glavar prosi c. kr. deželnega predsednika, naj presvitlemu cesarju zagotovlja udanost in zvestobo dežele Kranjske. — Poslancu Karolu Rudežu se dovoli odpust za 14 dni. — Potem se izročí finančnemu odseku prošnja diurnistov deželnega odbora za zboljšanje plače od 1 gld. na 1 gold. 50 kr., — prošnja Kranjskega nemškega učiteljskega društva za enakomerno plačo Kranjskih ljudskih učiteljev z učiteljem v dolnji Avstriji in prošnja slikarja Janeza Šubica za podporo. Peticijskemu odseku se izročí prošnja društva rudarskih akademikov v Leoben-u za podporo, gospodarskemu odseku pa prošnja posestnikov občin Vrhnika, Blatna Brezovica, Bevke, Log, Dragomer, Gorice in Brezovica, da naj se deželni zbor potegne za naglo zvršitev Cornovega grabna na Ljubljanskem močvirji ali vsaj druzih potrebnih kanalov. — Prebralo se je potem vabilo Ljubljanske čitalnice k „besedi" na spomin rojstnega dné Prešernovega. — Dalje je deželni odbor potrdil volitev deželnega poslanca Jožefa Brauneta. — Poročilo deželnega odbora o napravi ponavljalnih šol na Kranjskem se po nasvetu dr. Coste izročí posebnemu odseku, v katerega so bili izvoljeni dr. Bleiweis, Lavrenčič, Toman, Pintar, Deschmann, Braune in pl. Langer. — Potem je deželni odbor dovolil funkcijske doklade pri zemljiški odvezi služečih političnih uradnikov in konečno se je še poročilo deželnega odbora zarad ustanovitve deželne zaloge slovenskih šolskih knjig izročilo finančnemu odseku.

Mnogovrstne novice.

* *Pisem po poštah preteklo leto 1872* je v našem cesarstvu (brez Ogerskega) šlo čez 189 milijonov, korespondenc-kart čez 15 milijonov, časnikov čez 52 milijonov. Druzih stvarí: paketov z denarjem ali ne z denarjem je šlo po vrednosti za 2670 milijonov gold. — Kolikošen razloček o pisarijah in poštnih pošiljatvah med nekdaj in zdaj! Res, da živimo v papirnatem veku.

* *Kolera* se je v Mnihovem (München) na Parskem iznova tako hudo začela, da mislijo deželni zbor odložiti.

* *Vinska letina na Laškem* je po poročilu Laškega kmetijskega ministerstva bila v 178 občinah prav dobra, v 649 dobra, v 1903 srednja, v 2197 slaba, v 1701 prav slaba. Bolja kakor lansko leto je bila v 1273 občinah, enaka lanski v 825, slabeja v 4557.

* *Konjskega mesa na Francoskem* pojedó čedalje več. V Parizu so meseca julija, avgusta in septembra (tedaj v 3 mesecih) zaklali 1558 kónj, lani v tem času le 1046. V Parizu je 40 mesnic za konjsko meso, cena konjskega mesa pa je od lanskega leta od 30 do 50 frankov poskočila na 130 do 150 frankov pri konji.

Naši dopisi.

Iz Gorice 7. dec. — Vaš dopisnik s Krasa je gosp. poslanca barona Tacco-ta, vsaj kar se tiče tega, da je stopil v klub „naprednjaški" (ne h Kronawetterjevim demokratom), preostro sodil. Kakor se zdi, je to le taktika, le oportunna politika, da pridobí tam kak glas za kak nasvet naših poslancev v materijalnih zadevah. (V narodnih in politiških v sedanjem stanu reči naši poslanci že tako nič ne dosežejo.) Vsak pa naj sodi to postopanje, kakor mu je ljubo. — Čitali ste gotovo o petardah, ki so počile in ne počile 1. decembra v Gorici. Po pravici povem, da nikakor nismo pričakovali teh otročarij — po sprijaznjenji kralja Viktora Emanuela z našim cesarjem. Karakteristično v več ozirih je pa to, da so si nekateri prizadevali širiti glas, da je petardo „Concordiji" položil slovensk študent!! Policija in sodnija stvar že preiskujete. Gotovo je, da petarde Goriške so v zvezi s Tržaškimi. — Električna svetloba 1. decembra zvečer z mostovža cerkve sv. Ignacija na Travniku bila je tako borna, da bi bilo bolje, ko bi se bila opustila. Mesto je bilo prvi večer vse razsvetljeno, drugi večer samo Travnik. Edini transparent je bil na oknu nadškofijske kapele z napisom „Deus conservet eum et imperium ejus" (Bog ohrani njega — cesarja — in cesarstvo njegovo). Na sredi je bila cesarjeva podoba; nad njo Božje oko. — Krasni so bili umetni ognji na gradu (2. nov.). — Dne 1. decembra je bil občni zbor v čitalnici. Nazočih 71 udov. Ker je bil izvoljen (z 38 glasovi) dr. Tonkli za predsednika, zdržali so se „mladi" voljenja druzih odbornikov; 40 društvenikov je volilo potem 5 starih in 2 nova odbornika; poslednja 2 izmed „mladih". Med „starimi" in „mladimi" teče ravno neko poravnavanje. O njega izidu prihodnjić. — Dr. Lavrič se preseli kot odvetnik v Tomin.

Iz Kočevskega okraja. (*Sitnosti za očeta Fladunga.*) Včeraj smo čitaje tukaj poslednje „Novice“ št. 49 začudili se, da poslanec Dežman je v seji dež. zbora 28. novembra rekel, da imeniki volilnih mož od leta 1871 niso več veljavni in bi treba bilo, da bi se bili novi volili. Oh, ko bi bil gosp. Dežman vendar pomislil, v kakovi strah i trepet je njegov predlog spravil okrajnega glavarja Fladunga, gotovo ne bi bil tega storil, kajti glavar Fladung zaslužijo vsaj Dežmanovo zaupanje, ker so se toliko napenjali, da so ga spravili v državni zbor, sedaj pa g. Dežman dobroto vrača s sitnostjo. Sicer je lepo od poslanca Dežmana, mi smo mu jako hvaležni zato, da se je pokazal neodvisnega moža, nam je samo za očeta Fladunga žal, da bi bili skoraj ob svojo uradno veljavo prišli, i to prav po svojem političnem bratu i prijatelju Dežmanu. Iskreno hvalo izrekamo vsi prijatelji Fladungovi, katerih ravno ogromno število ni, da, zahvalujemo se sl. deželnemu zboru i c. k. deželnemu predsedniku grofu Auerspergu, da so iz te nevarnosti rešili Fladunga. — Pa kaj čemo! komaj so naš glavar eni nevarnosti odšli, žuga jim druga sitnost. Dopisnik iz Ribnice je unidan pravo poročal „Novicam“, da je župan Kostelski se izneveril narodu, a ne samo sedanji aktivni župan, tudi nekdanji Kostelski župan, ki je že toliko dobrot od sl. c. kr. kmetijske družbe dosegel, tudi on je zapustil zastavo slovensko i staro krščansko navado, ob petkih se zdržavati mesa, kajti vpričo druzih volilnih mož je stari pa čvrsti i zdravi mož v krčmi v petek 7. novembra se gostil z mesom. Vse to, se vé, da za očeta Fladunga ni nobena sitnost. Al to, da sedanji župan Kostelski okoli hodi, pije za denar, ki ga je pri volitvi dobil i očitno pravi: „kdor nam plača, tega volimo“, to ni lepo, i utegne gosp. Fladung-a žaliti, da se take rečí pripovedujejo v *Kostelu, ki po* naključji spada pod okrajno Kočevsko. Osilniški župan pa je modrejši; tudi njemu je spod neba padlo trideset forintov za tri glasove Osilniške še pred volitvijo v državni zbor, pa on vsaj bolj molčí, samo nekatere zveste duše vemo za to, ki bi, če bi treba bilo, to tudi pričale, le to ugibujejo, iz katere dobrodejne ročice so prifrfrali oni trije desetaki. — Naj tem storijcam dodamo še nekaj. Gosp. fajmošter Martin Korošic v Banjiloki, o katerem so tudi „Novice“ unidan povedale, da je bil v Novem mestu 6. dne novembra v 1. instanciji zarad neke pridige obsojen, se neki konečnega izida te pravde kar nič ne bojí, zanašaje se na to, da pravica v Avstriji še ni zamrla, kajti sliši se, da so formalne skaze (formelle Gebrechen) v preiskavi tako ogromne, da se stvar utegne zasukniti vse drugače, kakor se je marsikdo nadjal v Kočevji in zunaj Kočevja in na kar je delal odpadnik župan Kosteljski. Kedar več zvemo, vam povemo.

Iz Radeč na Dolenskem 8. dec. Fr. L. — Tudi naš mali trg ni hotel zadnji biti o praznovanji 25letnice cesarjeve. Napravila se je bila 1 decembra razsvetljava, pri kateri so nekatera poslopja bila prav okusno olišpana. 2. decembra je bila slovesna maša s zahvalno pesmijo. Opoldne je bilo 16 revežev pogostenih in vsak je dobil še darilce v denarjih. Vse to se je pa plemenitemu gospodu Gutmansthalu zahvaliti, ker on je tukajšnemu županstvu poslal 50 gl. za uboge. Hvala mu!

Iz Bohinja 8. dec. J. R. — 3. dne t. m. je Podgošar iz Gorjuš vstrelil volka, čuda velikega in močnega, ki je Bohinjcem mnogo let na stotine škode napravil. Tedaj mu vsi srčno hvalo izrekamo tem bolj, ker je bilo težko, to zver zasačiti.

Iz Postonjskega okraja 2. grudna. (*Huda burja, — popis konj za vojsko.*) Včeraj smo imeli strašno burjo, ki nam je hudo strehe raztrgala. — Županije po Notranjskem so konje za vojsko popisovale; proti koncu tega meseca bodo izbirali bolje. Kam gredó ti konji in za katero vojsko, ne vem vam povedati.

Iz Ljubljane. — Deloma zato, ker imajo različni odseki izdelavati od deželnega zbora jim izročena poročila, in deloma zato, ker so poslanci, ki so ob enem državni poslanci, morali se na Dunaj podati v državni zbor, ki se je danes začel, za 2 ali tri dni so seje deželnega zbora odložene do sobote.

— Sem ter tje se ugibuje vprašanje: ali ne bo naš deželni zbor protest projavil zoper direktne volitve v državni zbor, kakor je to storil Gališki zbor in se pričakuje tudi od Tirolskega in Vorarlberškega. Nam od tacega namena našega deželnega zbora ni nič znano, a ne zato, da bi se bal razpusta, vsaj noben deželni zbor ni vajen tolikih razpustov kakor naš, s katerimi pa vlada si ni nič pomagala in si tudi v prihodnje nič pomagala ne bode, — a tudi zato ne, da bi se bali protiglasovanja dr. Razlaga in njegovih družnikov, ki so glasovali zoper adreso deželnega zbora leta 1872. Da ne protestujejo narodni zastopniki našega deželnega zbora zdaj „post festum“ zoper direktne volitve, je čisto naravno, kajti protestovali so krepko in viharno že v zboru 1868 in 1869 l. (glej stenografične zapisnike), — národni naši državni poslanci so zapustili državni zbor, ko je sklepal direktne volitve; on je svoj glas zoper nje povzdignil v adresi leta 1872. Naš deželni zbor je tedaj storil svojo dolžnost o pravem času; če ni dosegel, česar je želel, da se ne žali pravica deželnih zborov, ni on kriv.

— Kako „ljubeznjiv“ prijatelj slovenskemu jeziku v gimnazijah in realkah naših je „Slovenec“ dr. Wretscko, to je zopet sijajno unidan pokazal v deželnem šolskem svetu našem, ko je spodbijal — a vendar ne spodbiti mogel — predlog, naj se ministerstvu nauka nasvetuje, da nagrado dovoli prof. Jesenkotu za rokopis slovenskega fiz. zemljepisa in profesor Tušeku za rokopis slov. aritmetike. „Ker za ta nauka ni predpisan učni jezik slovenski, zato ni treba knjig, — ker pa ni slovenskih knjig, zato se ne more vpeljati učni jezik slovenski“: to je tisto nemčursko kolo, okoli katerega sučejo §. 19. temeljnega državljanskega zakona Wretschko in njegovi drugovi. Ministerstvo Hohenwartovo nas je rešilo te nadloge, ki nas zdaj zopet tare — §. 19. na sijajno osvečavo!

— Strašna nesreča se je 7. dne t. m. zgodila na železnici med Karlovcem in Reko. Silovita burja je butnila celi vozovlak s železnice doli, le mašina, od katere so se vozovi odklenili in v Kupo se prekucnili, je ostala na železnici; sliši se, da je 8 ljudí mrtvih obležalo, nad 30 pa več ali manj ranjenih. To je prvi primerljej po siloviti burji, pa menda zato, ker železniška cesta ni dosti trdna sèm ter tjè, pa tudi vetrovih zavor nima.

— Iz Vipave slišimo, da je ondi za tifuzom umrl glasoviti kolovodja liberalcev dr. Spazapan, čegar poslednje „politično dejanje“ bilo je to, da je z gosp. Rih. Dolencem najhuje agitoval zoper Hohenwarta.

— Iz poročil v različnih nemških časnikih radostni razvidimo, da naša rojakinja in pevkinja gospodičina Helena Pesjakova čedalje bolj sloví po nemških gledališčih. Sedaj je v Kasel-u, kjer je od dne do dne bolj priljubljena. Narava jej je podarila vse lastnosti vélike pevkinje, in umetnost bode dopolnila, da doseže vrhunec pevske slave. — Poleg nje se moremo ponašati tudi z našo gospodičino Neugebauerjevo in gospodom Gerbecem, ki se odlikujeta v národni operi v gledališči Zagrebškem.

— (*Beseda v čitalnici*) v nedeljo v spomin Prešernu napravljena od narodne čitalnice in dramatič-

nega društva, je v večem delu jako zadovolila občinstvo, med katerim smo radostni videli gosp. deželnega glavarja, grofa Barbota in še druge gospode poslance. Med pesmami je Mašekov „Kam?“, ki jo je s živim čutjem pel gosp. Nolli, in Slavikovemu krasnemu zboru „Junakove sanje“, ki ga je izvrstno pel naš moški zbor, bilo po pravici prvaštvo pripoznano. Vojaška godba je dobro izvršila ouverturo „Nachtlager von Granada“ in pa pieso z rogom. Posebno pa se je prikupila mična igrica „V spanji“, v kateri so gospá Brusova, gospodičina Jamnikova, gosp. Nolli in gosp. Schmidt tako „con amore“ to drobno stvarco vršili, da jej je tudi v deželnem gledališču občna pohvala gotova. — Gosp. Kocelj je s Cegnarjevo poezijo „Stavite mu spominek“ slavil Prešernov spomin.

— (*Enajsta slovenska predstava*) bo v nedeljo 14. dne t. m. v deželnem gledališči. Predstavljala se bo burka s petjem (kupleti in zbor) „Doktor in komisijonar“ v 3 dejanjih, katera je pred dvema letoma bila prav dobro sprejeta.

— (*Slovensko gledišče.*) Preteklo soboto so se predstavljale tri igre: „Krojač Fips“, „Znamenje prave ljubezni“ in „Maščevalec“. V prvi že zastareli burki je posebno g. Kajzel kratkočasil občinstvo; v drugi jako mični se je poleg gospodičine Podkrajšekove in gospodov Schmidt-a in Nolli-a in Kocelja odlikovala še posebno gospodičina Jamnikova; bila je, kakor bi Nemec rekel, „ein allerliebster Schatz“. Opereta „Maščevalec“ ima obilo prijetnih melodij, vendar je edini g. Nolli pel in igral po volji skladatelja, gospodičina Piskar ni bila kos ljubosumni Španijolki; gospá Odijeva je bolje igrala, kakor pela; o gosp. Medenu danes molčimo.

— („*Brencelj*“) v poslednjih številkah 17—18 ima zopet polno torbico šaljivega in zanimivega blaga s podobami. Pika neusmiljeno nerodne „Narodove“ ljudí, še bolj pa nemškutarje in tiste, ki so nemčurje volili v zadnjih volitvah. Al poleg obilega smešnega gradiva nahajamo proti koncu lista tudi nekaj, kar vsaj za ubogega „Brenceljna“, ki ne more od same hvale živeti, ni veselo, namreč opombo, da so mu naročniki še čez 1500 gold. na dolgu! — Še ta mesec pride neki 5 številk na svitlo. Kdor ljubi zdravo šalo v sedanjih britkih časih, naj ne zamudí naročila o pravem času.

— (*Pobirki iz časnikov.*) Kako marljivo se suče vladna „Laibacherica“ na brezverskem polji, kaže zopet njeni 281. list, v katerem pod nadpisom „Zum Kultuswesen in der Schweiz“ vseh 16 člankov oklicuje, ki jih je Švicarski narodni svèt v Bernu, zagrizeni preganjalec katoliške vere vere, 28. novembra sprejel. „Imaj vero, kakoršno koli hočeš, ali pa ne imaj celó nobene“ — to je jedro Švicarskega „kultus-a“. Cerkev nima nobene oblasti razen tiste, ki jo jej država dá“ — noben jezuit se ne trpí na Švicarski zemlji, — noben nov samostan se ne sme napraviti ali kak bivši samostan iznova osnovati, — da se mrliči spodobno (schicklich) pokopujejo, zato naj skrbijo županstva!! in takega več. „Laibacherični“ ponatis teh 16 člankov brez opazke se more tolmačiti le tako: „Deutsches Publikum in Krain! geh' hin und — thue desgleichen. Lass dich vom Bürgermeister begraben“! — Z besedami: „So ehrt das deutsche Publikum in Laibach den Kaisertag“ je „Laibacherica“ unidan se ponašati hotela menda „dem slovenischen Publikum“ nasproti. Al neslano to bahaštvo je mahoma zadela kazen. Ali pa so bili gospodje, ki reprezentujejo „das deutsche Publikum und die deutsche Bildung in Laibach“ oni večer, ki ga popisuje „Slovenec“ v 22. listu vina pijani ali nemške glorije, da so se kloftali, to želimo, naj razloži „Laibacherica“ — na čast „des deutschen Publikums in Laibach“.

— Zopet tarna domovina naša na gomili skozi in skozi zvestega jej sinú: gosp. August Moos, c. kr. poštni oficijal, je umrl 8. dne t. m. po hudi srčni bolezni nenadoma. Rodovina njegova zgubila je predrazega očeta, urad poštenega služnika. Bodi mu mil spomin!

— (*Klic!*) Med različnim človeškim uboštvom ga pač ni bolj usmiljenja vrednega, kakor jo ono, če zbolé otroci siromaških starišev in brez naj potrebnišega živeža v mokrotnih, nezdravih stanovanjih bledé do smrti. Velikodušna ljudoljubnost prizadeva si že osem let polajšati tako nesrečno siromaštvo in vzdržuje z redko žrtvoljubnostjo otroško bolnišnico, kateri blagovoli naša presvitla cesarica Elizabeta, spoznavši blagi namen, skazovati svoje najviše varstvo.

Stariši vi, ki ste tako srečni, da zamorete za svoje bolne otroke skrbeti v lastni hiši; vi blagi ljudoljubi, ki ste navajeni uboštvu drugih pomagati, ne pustite preteči mnogo dni, da bi ne odprli svoje blage roke in tam ne pomagali, kjer je pomoč tako potrebna! Vsak še tako mali znesek se sprejme z največo hvaležnostjo in se potrdi prejem po časnikih. Če bi po nabranih milih darovih bilo mogoče, je namenjeno v spomin na 25letnico cesarjevo ustanoviti eno posteljo.

Gospá grofinja Zofija Auerspergova sprejema kot namestnica presvitle varhinje poslane jej darove, ravno tako tudi vodstvo in nadzorništvo otročje bolnišnice.

Nadzorništvo otročje bolnišnice.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Nenadoma se je danes sopet začel za kake 3 dni državni zbor na Dunaji. Zbornica gôspôska, ki o liberalizmu za 50 korakov še presega zbornico poslancev, je premenila sklep zbornice poslancev o tem, da naj se denarna podpora iz tistih 80 milijonov, ki se bodo na posodo vzeli, da tudi na take akcije, ki nimajo pupilarne varnosti, to je, z drugo besedo rečeno, tudi borsnim špekulantom ali „krachritterjem“. In zato mora zdaj še enkrat zbornica poslancev sklepati o tej stvari, ki jo je prvikrat zavrgla. Ker je pa prvikrat le s 3 glasovi zmagal pravični predlog v zbornici poslancev, gotovo je, da bode zdaj padel po volji „velikih gospodov“, ki za borsne špekulacije potrebujejo denarja! Za podporo borsi so prvikrat glasovali med drugimi tudi baron Apfaltrern, dr. Supan, grof Thurn in Winkler iz Gorice, — zoper so glasovali grof Hohenwart, Barbo, Herman, Razlag, Vošnjak, Pfeifer, Vitezić, Coronini; — Dežman, Hočevar in Nabergoj so se odtegnili glasovanju! Zakaj — —

Česko. — Razpor med Staro- in Mladočehi je tako odločen, da „Politik“ sama narod Češki kliče na razsodbo, naj v prihodnjih volitvah pokaže: ali stojí na strani skušenih svojih starejih rodoljubov, ki so mnogo že storili za blagor naroda, ali pa mlajših narodnjakov, ki so le močni v razdiranji in podiranji?

Hrvaško. — Njegovo Veličanstvo je 2. decembra obširno pomiloščenje dodelilo tudi obsojencem v trojedni kraljevini. — Gosp. Josip Torbar, ki ga je odstavil Rauch, je spet ravnatelj realke Zagrebške.

Listnica vredništva. Gosp. Fr. K. v J: Kar ste v „Nov.“ o štipendijah za gospodarsko šolo v Križevcih brali, je le predlog deželnega odbora, ki pride v deželni zbor, in le, če ga potrdi ta, se bodo razpisale one štipendije.

Odgovorni vrednik: **Alojzi Majer.** — **Založnik: Jožef Blaznikovi dedici** v Ljubljani.